

hensygnende Sukkeravl, der nu kun giver et Udbytte af knap 5000 Fade aarlig, og som her ligesom paa de andre vestindiske Øer, vanskelig i Længden kan udholde Konkurrencen med Roesukkeret, har vist sig at være utilstrækkelig til at ernære Befolkningen.

Øens tidligere Hovedprodukt, Kaffen, som i forrige Aarhundrede dyrkedes i saa stort Omfang, at der aarlig udførtes fra 2—5 Mill. Pund, er paa Grund af en lille Minélarves Ødelæggelser taget af i den Grad, at der for Tiden næsten intet udføres deraf, og det er beklageligt at se, hvorledes de smukkeste Kaffe træer i kort Tid kunne miste deres Blade og dermed Evnen til at frembringe Frugt ved dette, næsten mikroskopiske Dyrs Virksomhed. Larven lever rundt omkring i Bladjødet, hvor den laver sig snirklede Gange, og efter at den større Del af Bladet saaledes er fortæret, visner det hen og falder af. Efter at man i de senere Aar imidlertid har begyndt at indføre det liberiske Kaffe træ (*Coffea liberica*), hvoraf unge Planter og Frø ere udsendte fra Kew Gardens og allerede nu findes i smaa Plantninger paa flere Steder, synes Kaffeavlens atter at gaa en lys Fremtid i Møde paa Dominica. I saa Tilfælde er det især de fugtige Skovdistrikter, der bedst egne sig til Anlæg af Kaffeplantager, som ville faa stor Betydning for Øens Opkomst.

Det liberiske Kaffe træs Blade har nemlig en langt fastere og tykkere Overhud end det arabiske, saa at den lille Larve, selv om Moderdyret lægger sine Æg paa Bladet, ikke har Kræfter nok i sine Kæver til at bane

sig Vej til Bladets indre, bløde Dele, der saaledes blive forskaaned fra dens Ødelæggelse.

Et andet Produkt, der allerede nu er bleven en væsentlig Indtægtskilde for Øen, og som ligeledes bedst frembringes i Skovegnene, er Lemonen (*Citrus Limonum*), hvis Saft efter at være udpresset paa smaa Møller indkoges til sirupsagtig Fasthed og derefter sendes til England, hvor det anvendes til Fremstilling af Citronsyre.

Ogsaa Kakao dyrkes med Held, ligesom ogsaa i det hele alle saadanne tropiske Kulturplanter, som til deres Dyrkning kræve et vist Læ imod Vindene, Fugtighed og til Dels Skygge, uden Tvivl have en Fremtid for sig paa Dominica, netop paa det Terræn, som nu optages af den, saa godt som værdiløse Urskog. En Betingelse herfor vil rigtignok være, at man ved Skovenes Rydning anvender lidt mere Skjøn og Omtanke, end Tilfældet har været paa de fleste mere opdyrkede, vestindiske Øer, deriblandt vore egne Smaaøer, for at ikke den nu saa rigelige Regnmængde, der i Gjennemsnit er over 70 Tommer aarlig, skal aftage for meget og erstattes ved afvexlende Tørke- og Regnperioder, der f. Ex. paa St. Croix gjøre Udbyttet af Øens eneste Kulturplante, Sukkerrøret, saa sørgelig skiftende i de forskellige Aar.

Dominica har fremfor de fleste vestindiske Øer endnu den Fordel at have Bjerge saa høje, at de fra Atlanterhavet fremdragende Regnskyer nødvendigvis maa fortættes paa dens Højder og falde ned som Regn, saa at Øen under alle Omstændigheder maa siges at være i høj Grad rigt udstyret og begunstiget af Naturen.

Levningerne af Franklin-Expeditionen,

af Ed. Erslev.

I en lang Aarrække har der, som man véd, været afsendt den ene Expedition efter den anden for at finde noget om Franklin-Expeditionens Skæbne og de Levninger, den har efterladt sig. Sir John Franklins to Skibe „Erebus“ og „Terror“ havde tilbragt Vinteren 1845—46 paa den lille Beechysø, der ligger ved Sydvestspidsen af en mellem de større Øer blandt den arktiske Øgruppe ved Nordamerika, nemlig Nord Devon. Fra den Tid af tabte man længe Sporet, indtil det lykkedes Nordpolfarerne Rae og Kapt. Mac Clintock at oplyse Expeditionens Skæbne i sin Helhed. Senere paaviste Amerikaneren Hall, der levede otte Aar imellem Eskimoerne,

at de sidste Levninger af Expeditionen vare at finde paa King Williams Land; men det lykkedes hverken ham eller senere Sir Allen Young at gjøre en Undersøgelse af dette Land. Endelig afgik der 1878 fra Amerika en Expedition, der skulde opsøge Levningerne af Franklin-Expeditionen, den er i Septembermaaned kommen tilbage, og den har gjort saadanne Undersøgelser, at man ikke har nødig at sende nye Expeditioner af Sted. „New York Herald“ har givet en udførlig Beretning derom, og en anden, der skyldes Expeditionens Tegner og Opmaaler *W. Klutschak*, har staaet i „Newyorker Staatszeitung“; denne sidste er godhedsfuldt tilsendt os af vor Landsmand,

Fabrikant *V. Christensen* i Ny York. Af denne Beretning meddeles følgende Uddrag:

Under Anførsel af Løjtnant *Schwatka* (af Rytteriet) sejlede Hvalfangeren „*Eothen*“ i Juni 1878 af Sted og kom i Juli til Kap *Felix*, det nordligste Punkt paa King Williams Land; omtrent 20 Mil fra dette Sted var det, at „*Erebus*“ og „*Terror*“ i 1846 ikke kunde komme videre, her døde Sir John Franklin den 11te Juni 1847 og desuden 16 andre, og her nødtes de tiloversblevne efter et Ophold af 20 Maaneder til at forlade Skibene. At det nordligste Punkt, hvor *Schwatka* var fra den 3dje til den 6te Juli, tidligere oftere var bleven gjæstet af Officerer og Mandtkab, godtgjordes ikke alene ved det tidligere her fundne engelske Flag, men ogsaa for Tiden ved de mangfoldige henstrøede Sager, saaledes at her har været enten en Jagtstation eller et Observatorium. To kunstige Stenhobe, der vare i Nærheden, have undgaaet de omstrefende indfødte og bleve nøje undersøgte af *Schwatka* og hans Ledsagere. En af disse Stenhobe laa en halv geogr. Mil inde i Landet, den var 8 Fod høj og indeholdt selv ikke noget, medens Bygningsmaaden, de med Mos tæt dækkede Stene og de nærmeste Omgivelser ikke lode nogen Tvivl om, at hvide havde oprejst sig selv et Mindesmærke paa dette Sted. Undersøgelsen af den anden Stenhob, der laa nærved Kysten, bragte som Udslag et Papir, hvorpaa der med Blyant var tegnet en pegende Haand i naturlig Størrelse, og hvis nederste Del var hensmudret. Haanden, der viste mod Syd, betydede sagtens noget, men Forklaringen fattedes. Denne Undersøgelse gjorde naturligvis, at man blev dobbelt opmærksom for Eftertiden.

Paa Vandringen imod Syd var det selvfølgelig Gravene af de døde, som man fortrinsvis eftersøgte; men da man forgjæves ledte efter saadanne, er det rimeligt, at den forulykkede Expedition har sænket de døde i Havet. Hist og her imellem Drivvedet fandtes Dele af Skibe, Hovedmassen deraf er dog slæbt bort for længe siden, og i en Aarrække har her været et Valfartsted for Eskimoer, der hentede Kobber, Jærn og Træ.

Et Sted, hvor *Schwatka* dvælede i længere Tid, var Irvingbay, 4 Mile sydvest for Kap *Felix*. Et af Mac Clintock undertegnet og imellem Stenene nedlagt Brev giver den Forsikring, at her var Stedet, hvor 105 Mand gik i Land, efter at de havde forladt Skibet. Hvor lidet disse, selv med den bedste Helbred, vare i Stand til at modstaa et Vejrlag, der gjorde det nødvendigt for *Schwatka* og hans Folk at gaa i Pelsværk i Juni Maaned. viste Fundet af Strømper og Handsker, som de ulykkelige havde brugt, og som vare sammensyede af Uldtæpper. Paa dette Sted havde de maattet lade alle over-

flødige Ting blive tilbage, og det mangfoldige Udvalg af alle Slags Sager, fra en Tandbørste til fire Kogevogne, betegnede det Sted, hvorfra Vandringen var gaaet ud. Fundet af en Grav lige ved det Sted, som Mac Clintock havde underkastet en nøje Undersøgelse, viste *Schwatka*, hvor vanskeligt det er at gjøre en saadan paa et Jordsmøn, som er dækket med Sne. Graven var dækket af flade Stene og indeholdt Levningerne af en engelsk Officersuniform, et Lommetørklæde af Silke, der var godt vedligeholdt, samt en Medaille, hvoraf man saa, at Graven var dannet for Løjtnant Irving fra Skibet „*Terror*“. Hjærneskallen og nogle af Knoklerne laa uden for Graven og viste, at de indfødte ogsaa havde rodet omkring her.

Et flere Dages Ophold paa dette Sted blev brugt til en omfattende Undersøgelse, og selv de mindste Smaating, endog Kugler og Skraa, bleve trukne frem uden dog at bringe videre Oplysninger. Ved at gaa langs Kysten mod Syd saa man af de omkastede Klædningsstumper den Vei, som de ulykkelige havde vandret, og hvor snart Døden havde taget fat paa at lyse op i deres Rækker. To Skeletter bleve atter nedlagte i Jorden. Det mærkværdigste Punkt herfra og til Kap *Crozier* var den allerede af Mac Clintock fundne Plads med en Baad, som laa paa en Slæde, og hvori der den Gang laa to Skeletter. Kort herfra fandt Mac Clintock en anden Baad, ligeledes paa en Slæde. Det følger af sig selv, at Førselen af saadanne Baade maa have været meget majsommelig for de Stakler, som paa én Gang lede af Kulde, Sygdom og Sult.

En af de indfødte ved Navn *Alannak* fortalte *Schwatka*, at hun og hendes Familie et Aar efter, at de havde set de hvide sidste Gang, havde været paa Sæljagt i Egnen ved *Terror Bay*. Paa en Høj der i Nærheden fandt de et Telt, hvori der laa mange Skeletter. Tallet paa disse kunde hun ikke opgive nøjagtig; thi de indfødte kunne i deres Sprog kun tælle til 20, og hvad der gaar derover, kalde de „mange“. Ogsaa uden om Teltet laa der Skeletter, og i selve Teltet laa der Tæpper, Klæder og Bøger og andre Sager, hvilket dog altsammen for længe siden er borttaget af de indfødte. Efter Eskimoernes Udsagn var ethvert Spor af Menneskeknokler allerede forsvundet for sex Aar siden eller den Gang, de sidst vare paa Stedet.

Den nævnte *Alannak* havde nærved Kap *Herschel* set 10 Mennesker, der syge og sultne fulgte Kysten fra King Williams Land mod Sydøst. Ved et Ophold paa fire Dage var hun kommen i nærmere Berøring med dem, og hun sagde, at der mellem dem var flere Officerer samt en „*Doktuk*“, aabenbart en af Expeditionens fire Læger.

Med Hensyn til de to Skibe har Dr. Rae allerede 1853 godtgjort, at det ene af dem gik under ved den nordvestlige Kyst af King Williams Land, medens det andet strandede lidt sydligere.

Det havde været ønskeligt, om man tidligere havde kommen paa den Tanke at tilbringe en Sommer paa King Williams Land; thi man vilde da have kunnet bringe mange flere Oplysninger for Dagen, end det nu

er muligt. Med Schwatkas Rejse maa man regne Undersøgelserne om Franklin-Expeditionen for afsluttede. Et smukt og hæderligt Vidnesbyrd for vor Tid er det, at man i en lang Aarrække ikke har sparet paa Penge, Arbejde og Møjsommeligheder, for, saa vidt det er muligt, at bringe Klarhed ind i Spørgsmaalet om en enkelt Expeditions Skæbne.

Efterretninger om Leichhardts Skæbne,

af J. S. Hohlenberg, Underbestyrer ved det meteorologiske Institut.

Efter en Meddelelse, der er knyttet til et af Direktøren for „Deutsche Seewarte“, Prof. G. Neumayer i geografisk Selskab i Hamburg holdt Foredrag, vil der paa dette Selskabs Foranstaltning blive udgivet en Skildring af den tyske Opdagelsesrejsende Ludvig Leichhardts Liv og Virken, for største Delen bygget paa hans efterladte Breve.

Efter at Leichhardt i sin Ungdom havde rejst om i forskellige evropæiske Lande, fra hvilke Rejser der foreligger en Række Breve, som give vigtige Bidrag til Belysningen af denne Mands Værd, drog han 1841 til Avstrallandet, og han foretog nu i to Aar mindre Vandringer i Ny Sydwaes. I Aaret 1844 tiltraadte han, ledsaget af sex Rejsefæller, hvoriblandt to sorte, en Opdagelsesrejse til Avstrallandets Indre, hvortil man endnu dengang kun kjendte overmaade lidt. Leichhardt valgte sit Udgangspunkt paa Landets Østkyst og tog Retning imod Svane-floden; dersom denne hans Rejse var bleven bragt lykkelig til Ende, vilde han i overordentlig Grad have forøget vort Kjendskab til den avstralske Natur og Befolkning, og han vilde være bleven stillet op ved Siden af Mac Dougall Stuart, Burke og Wills, de tre, som første Gang gennemrejste Avstrallandet. Men den 3dje April 1848 afsendte han sit sidste Brev (til en engelsk Søofficer), og siden den Tid har man tabt ethvert Spor af ham og hans Ledsagere. For kort Tid siden er der dog fremkommet Oplysninger, som synes at skulle sætte os i Stand til at løfte det Slør, der i den lange Aarrække har hvilet over Expeditionens Fremgang og endelige Skæbne.

Mangfoldige Forsøg ere i Aarenes Løb gjorte for at søge Underretning om den, og, om mulig, at komme den til Hjælp; men hverken Helys og Gregorys, eller de efter disse indtil den nyeste Tid foretagne Rejser have

bragt noget som helst for Dagen, der kunde kaste mindste Lys over de rejsendes Skæbne. Ogsaa den store Botaniker i Victoria, Sir Ferdinand Müller har indlagt sig megen Fortjeneste ved sine Bestræbelser for at skaffe Lys i Sagen, ikke alene ved at ansøre til Rejser med det Formaal at opsøge Leichhardt, men ogsaa ved selv at deltage i Gregorys Expedition. Neumayer, der har opholdt sig i Avstrallandet fra 1852—1863 som Direktør for Observatoriet i Melbourne, har 1868 udkastet en fuldstændig, vel motiveret Plan til en videnskabelig Undersøgelses-Expedition igjennem Avstrallandet fra Øst til Vest, til Dels med det Formaal at opsøge Leichhardt (Proceedings of the Royal Society. 1868). End videre har det været gjort alle de Expeditioner, der siden 1860 have gennemrejst Avstrallandet, til særlig Pligt at eftersøge ham. Alle Bestræbelser vare imidlertid i saa Henseende frugtesløse.

Imellem Leichhardts Ledsagere var bl. a. en vis *Classen*, af hvem der, efter de for faa Maaneder siden til Evropa komne Underretninger, er bleven fundet Spor i Avstrallandets Indre, og disse Efterretninger ere senere bleven stadfæstede. Allerede tidligere havde der været Rygter i Omløb, som gik ud paa, at man skulde have fundet denne *Classen*; men de bleve da regnede for urigtige. Nu har man imidlertid faaet at vide, at han i mange Aar har levet i det Indre af Avstrallandet, og at han er død der. Der er nemlig ved Herbertfloden fundet Børn, hvem han under sit 30-aarige Ophold iblandt Avstrallandets indfødte havde lært tysk og Bibelhistorie, og man har truffet andre Spor paa evropæisk Kultur. Iblandt andet fandtes ogsaa den Hest, som *Classen* havde brugt paa Expeditionen, og som rimeligvis havde baaret ham til det Sted, hvor han i næsten en Menneskealder var afskaaret